

معنای واژگان قرآن وابسته به ساختار متن است

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه معنای واژگان قرآن وابسته به بافتار و ساختار متن است، اظهار کرد:

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه معنای واژگان قرآن وابسته به بافتار و ساختار متن است، اظهار کرد: مثلاً در کان من الکافرین «کان» در معنای شد یا صار به کار رفته است؛ شیطان، خدا را منکر نشده است بلکه کفر عملی نسبت به خدا دارد لذا معنای کافر را می توانیم در ساخت جمله معنا کنیم نه اینکه کفر در هر جایی را به معنای الحاد بدانیم. محمدکاظم شاکر به گزارش ایکننا، محمدکاظم شاکر، استاد دانشگاه علامه طباطبایی، ۲۷ آذرماه در نشست علمی «روش معنایابی واژه های قرآن کریم» با بیان اینکه بنده حدود ۳۰ سال است که درس مفردات قرآن را در دانشگاه های مختلف تدریس می کنم، گفت: ما نمی توانیم همه واژگان را در مفردات بحث کنیم لذا باید برخی را انتخاب کنیم، از این رو بنده واژگان مرتبط با انسان شناسی و قرآن شناسی مانند یقین و شک، ظن و ... را انتخاب و بر روی آن تحقیق دارم. همچنین کار بر روی واژگانی چون فرقان، قرآن و ... می تواند منجر به شناخت بیشتر دانشجویان از قرآن شود.

وی با اشاره به تولید کتاب پژوهشی تطبیقی در واژگان قرآن، افزود: مباحث این کتاب برای کارشناسی ارشد مفید است و نسخه دیجیتالی آن هم از سوی دانشگاه علامه طباطبایی در دسترس است؛ این کتاب شامل ۱۶ فصل متناسب با جلسات یک ترم است. در این اثر واژگان عبری و سریانی هم مورد بحث قرار گرفته است که سریانی زبان اصلی حضرت عیسی(ع) بوده و عبری هم زبان کتاب مقدس است.

شاکر با بیان اینکه برخی معتقدند بیشتر واژگان قرآن، سریانی است، اضافه کرد: در رساله عملیه می خوانیم هر کسی در مورد خدا و پیامبر(ص) شک کند، کافر است؛ این تعبیر برای بنده خیلی عجیب بود در حالی که خداوند در قرآن کریم فرموده است: قَانُ كُنْتُ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَعْرِوْنَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ؛ اگر در آنچه بر تو نازل می شود شک کردی برو از اهل کتاب بپرس. بنابراین شک چیزی نیست که منجر به کفر شود و حتی پیامبر(ص) هم می تواند در آن چه بر او نازل شده است شک کند ولی ما آنقدر اشتباه معنا کردیم که دچار چنین اشتباهاتی هستیم.

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه خداوند اعتقاد زوری از بنده نمی خواهد لذا شک را نباید به حساب کفر گذاشت، گفت: بنده با این دغدغه مقاله ای در مورد شک نوشتم و گفتم ما هم شک روان شناختی و هم معرفت شناسی و هم یقین روان شناختی و هم معرفت شناختی داریم؛ مفردات و عبارات قرآن چون با روش درست تفسیر نشده، دچار چنین خطاهای بزرگی شده است.

وی با بیان اینکه کتاب و حکمت در قرآن چندین بار مورد تأکید بوده است، گفت: اصطلاحات قرآنی هم گاهی از سوی برخی از علما با اصطلاحات علوم و فنون دیگر اشتباه گرفته شده است؛ مثلاً علامه شعرانی گفته است کتاب و حکمت در قرآن همان منقول و معقول است؛ مراد از کتاب یعنی علوم نقلی و حکمت یعنی علوم عقلی. بنده معتقدم حکمت یعنی چیزی که انسان را از شر و فساد باز می دارد و او را به سمت خیر و صلاح می برد لذا می تواند ماجرای قرآن یا از انجیل و یا قصه باشد.

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با اشاره به کتاب «درآمدی بر زبان شناسی تطبیقی قرآن و تورات» نوشته حیدر عیوضی، افزود: نویسنده این کتاب از علاقه مندان به زبان عبری بوده و کتابی عالمانه هم نوشته است. در تفسیر واژگان قرآن و به صورت کلی تفسیر قرآن چند نکته مهم است؛ ایزوتسو معنا را به معنای پایه و ارتباطی(رینیشنال مینینگ) تقسیم کرده است؛ به نظر بنده واژه ارتباطی از سوی مترجم یعنی مرحوم آرام بد معنا شده است(که البته این دلیلی بر نقص این مترجم نیست و ایشان از بزرگان ترجمه است). ولی به هر حال در معنای این واژه دقیق نبوده است.

وی با اشاره به کتاب التحقیق مرحوم مصطفوی و معجم مقانیس اللغه ابن فارس به عنوان دو کتاب مهم و خوب درباره مفردات، افزود: ایشان می گوید هر واژه فقط یک ریشه اصلی دارد لذا اقرأ در سوره علق را با «قروء» در «ثلاثه قروء» از یک ریشه می داند که بنده معتقدم درست نیست. وی به زبان عبری هم آشنا بوده است.

شاکر با بیان اینکه معنای اصل در واقع همان معنای انتزاعی یک واژه است و در هر بابی برود یا اسم و صفت و فعل و ... باشد مانند موبرگ در همه آن ها وجود دارد، گفت: معنای دیگر معنای ارتباطی است که گاهی سبب می شود ما بدون دقت یک معنا را به کار ببریم و بگوییم کسی که پیامبر(ص) را قبول ندارد کافر است.

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه معنای ارتباطی با ساخت و بافت مرتبط است، اظهار کرد: مثلاً در کان من الکافرین «کان» در معنای شد یا صار به کار رفته است؛ شیطان، خدا را منکر نشده است بلکه کفر عملی نسبت به خدا دارد لذا معنای کافر را می توانیم در ساخت جمله معنا کنیم نه اینکه کفر در هر جایی را به معنای الحاد بدانیم چون کفر در برخی مواضع به معنای پنهان کردن است.

شاگرد با بیان اینکه بافت شامل فضای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، نظامی و ... است که آیات درباره آن سخن گفته است، اضافه کرد: خانم نوریث گفته است قرآن در دوره باستان متأخر نازل شده است لذا کسانی که می خواهند قرآن را بجهند فقط خواندن کتب اسباب النزول و برخی کتب دیگر کافی نیست بلکه باید دوره باستان متأخر شناخته شود؛ مثلاً اگر کسی دوره شاه پهلوی را نشناسد برخی از سخنان امام را نخواهد فهمید یا برعکس خواهد فهمید.

تصور نادرست از محیط عربستان در دوره نزول استاد دانشگاه علامه طباطبایی به ذکر مثالی در این باره پرداخت و افزود: تصور ما این است که عربستان محیطی بوده است که یک مشت عرب نادان و بیسواد و وحشی در آن زندگی می کردند و بت می پرستیدند ولی برخی محققان از جمله سیدزهریر طبق تحقیقاتی که بر روی سنگ نوشته های دوره نزول قرآن در عربستان انجام داده است تصور متفاوتی دارند؛ میلیون ها سنگ نوشته در یک منطقه از عربستان یافت شده است که محققان می گویند صدسال طول می کشد تا ما آن را بخوانیم بنابراین افراد بی سواد نبودند.

شاگرد تصریح کرد: تحقیقات نشان می دهد از قرن چهارم میلادی سراسر عربستان یکتاپرست یعنی مسیحی و یهودی و ... بوده اند، به تعبیر دیگر وقتی ما این بافت از عربستان را بپذیریم در این صورت باید واژگان را هم با این پیش فرض مبتنی کنیم لذا در معنای مشرک و ... هم باید تجدینظر کنیم. اینکه گفته شود ما باید خالی الذهن سراغ تفسیر قرآن برویم، حرف غلطی است و اصلاً تفسیر بدون پیش فرض ممکن نیست البته حتماً باید پیش فرض های ما اصلاح شود زیرا اگر اصلاح نشود، برداشت ما هم غلط خواهد بود.

استاد دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه نباید به سادگی بگوییم کافر کسی است که خدا و پیامبر(ص) را قبول ندارد و بعد هم او را مرتد بدانیم، اظهار کرد: حتی در مورد حجاب هم که امروزه بحث است باید سراغ بافت تاریخی قرآن برویم و ببینیم جلاب و .. چیست زیرا در قرآن چیزی به عنوان پوشاندن شعر(مو) با صراحت نداریم. البته منظور بنده قضاوت در مورد قانون فعلی حجاب و یا نوع پوشش و بد و خوب بودن بدحجابی و حجاب نیست منظور بحث درباره واژگان است تا ببینیم معنای دقیق تر کجاست. بنابراین باید نوع حجاب در دوره نزول را بررسی کنیم تا نظر دقیق تری در مورد حجاب بدهیم.